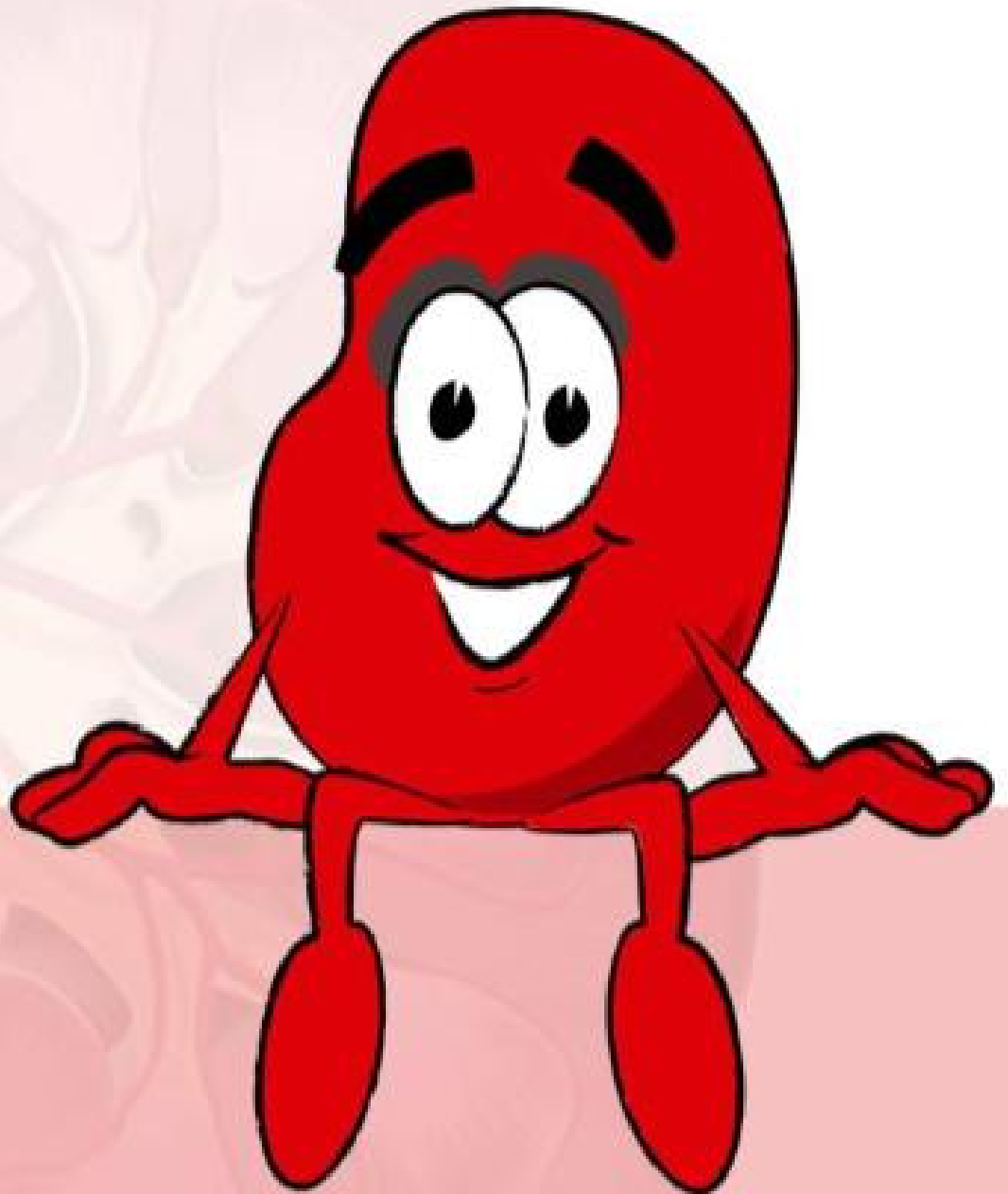

คู่มือการปฏิบัติตัวสำหรับ

ผู้ป่วยรอบปลูกถ่ายไต

นางปิยะนาถ พงษ์สุทัศน์

ศูนย์บริการโรคไต งานบริการพยาบาล โรงพยาบาลศรีนครินทร์
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำนำ

ในการจัดทำคู่มือผู้ป่วยรอปีกถ่ายไตครั้งนี้ จัดพิมพ์เป็นครั้งที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ป่วยโรคไตวายระยะสุดท้ายที่อยู่ในบัญชีรอไตได้อ่านทบทวนหลังการรับคำแนะนำที่มากขึ้นทะเบียนรอปีกถ่ายไตจากทีมสุขภาพ ช่วยให้ผู้ป่วยทราบถึงวิธีการดูแลสุขภาพ เป็นการเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพ และการปฏิบัติตัวขณะรอรับไต ส่งผลให้ผู้ป่วยมีสุขภาพพร้อมในการผ่าตัดปลูกถ่ายไต และลดการเกิดภาวะแทรกซ้อนขณะรักษา

หากมีข้อเสนอแนะ กรุณาแจ้งข้อมูลได้ที่ศูนย์บริการโรคไต โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

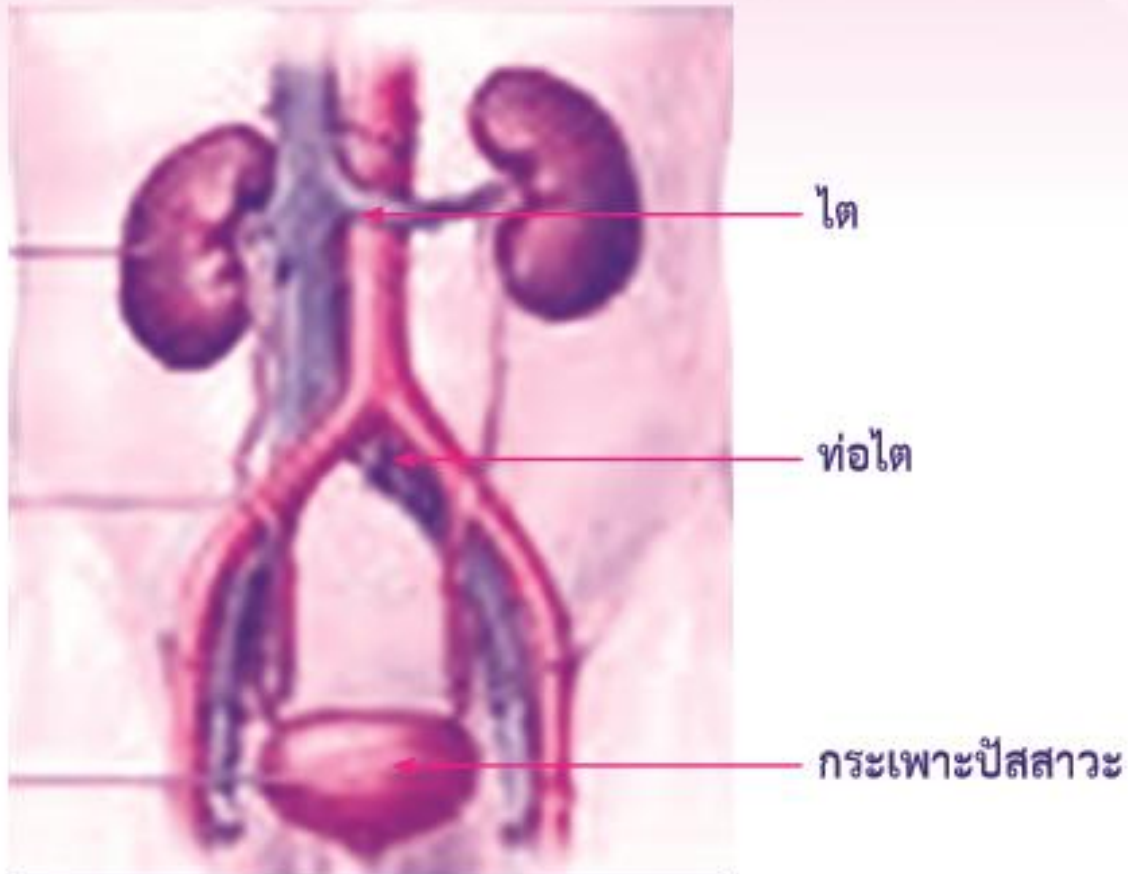
ปิยะนาถ พงษ์สุทัศน์

กรกฎาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
หน้าที่และการทำงานของไต	1
เกิดอะไรขึ้นเมื่อไตเสื่อมหน้าที่	3
การรักษาโรคไตวายระยะสุดท้าย	3
ขั้นตอนขึ้นทะเบียนรอกถ่ายไต	7
คุณสมบัติของผู้ป่วยที่จะขึ้นทะเบียนรอกถ่ายไต	9
หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้รับการปลูกถ่ายไต	10
การปฏิบัติตัวสำหรับผู้ป่วยรอกถ่ายไต	11
ข้อมูลที่ควรทราบเมื่อถูกตามมารับการผ่าตัดปลูกถ่ายไต	21
ค่าใช้จ่ายในการผ่าตัดปลูกถ่ายไต	23
เอกสารอ้างอิง	24

หน้าที่และการทำงานของไต

มนุษย์เรามีไตอยู่ 2 ข้าง คือไตข้างซ้ายและไตข้างขวา ไตมีลักษณะคล้ายเมล็ดถั่วแดง มีขนาดความยาวประมาณ 12 เซนติเมตร กว้าง 4-5 เซนติเมตร หนา 3 เซนติเมตร หนักประมาณ 150 กรัม ไตอยู่ใต้กล้ามเนื้อด้านหลัง บริเวณเหนือบั้นเอว เราสามารถจำแนกหน้าที่ของไตเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. ขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นของเสียที่เกิดจากการเผาผลาญสารอาหารในร่างกาย

2 คู่มือผู้ป่วยรอปอดตายไต

2. เก็บและดูดซึมสารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย สารและเกลือแร่หลายชนิดที่อยู่ในกระแสเลือดเมื่อผ่านมากรองที่ไต สารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายจะถูกดูดซึมกลับเข้าสู่ร่างกายดั้งเดิม ขณะที่ของเสียที่ไม่ถูกดูดซึมจะถูกขจัดทิ้งออกมาทางปัสสาวะ

3. รักษาดุลของน้ำและเกลือแร่ในร่างกาย โดยทำหน้าที่ควบคุมปริมาณน้ำและระดับความเข้มข้นของเกลือแร่ในร่างกาย เช่น เกลือโซเดียมคลอไรด์ โปแตสเซียม แคลเซียม ฟอสฟอรัส แมกนีเซียม เป็นต้น

4. รักษาดุลของกรดต่างในร่างกาย ปกติร่างกายจะสร้างกรดขึ้นจากการสันดาปและปฏิกิริยาเคมีในร่างกาย ไตจึงมีหน้าที่ขับกรดออกไป

5. ควบคุมความดันโลหิตให้อยู่ในสภาพปกติ

6. สร้างฮอร์โมนที่จำเป็นต่อร่างกาย ได้แก่

6.1 อิริโทรพอยิติน ทำหน้าที่กระตุ้นไขกระดูกสร้างเม็ดเลือดแดง ผู้ป่วยไตเรื้อรังระยะสุดท้าย มักจะขาดฮอร์โมนอิริโทรพอยิติน ทำให้มีโลหิตจาง ซีด เหนื่อยง่าย

6.2 เรนิน ฮอร์โมนนี้ทำหน้าที่ควบคุมความดันโลหิตและปริมาณเกลือแร่ในร่างกาย

6.3 วิตามินดี ทำหน้าที่เสริมสร้างความแข็งแรงให้กระดูก

6.4 ฮอร์โมนอื่นๆ อีกหลายชนิด

เกิดอะไรขึ้นเมื่อไตเสื่อมหน้าที่

โรคไตเรื้อรัง ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใดก็ตาม สุดท้ายจะทำให้ไตสูญเสียหน้าที่ ทำให้ไม่สามารถขับน้ำและของเสียออกจากร่างกายได้ ผลที่ตามมาที่สำคัญคือทำให้ร่างกายเสียสมดุลของสารน้ำและเกลือแร่ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการคั่งของสารยูเรีย เกิดเป็นภาวะเลือดเป็นพิษ ทำให้ผู้ป่วยมีอาการ ชีต บวม อ่อนเพลีย ซึมลงจนหมดสติและชักได้

วิธีการรักษาโรคไตวายระยะสุดท้าย

ในระยะแรกที่ผู้ป่วยเป็นโรคไตเรื้อรัง อาจได้รับการรักษาด้วยการใช้ยา และการควบคุมอาหาร แต่เมื่อโรคดำเนินไปสู่ระยะสุดท้าย จนผู้ป่วยมีอาการของของเสียคั่ง จนทำให้ไม่สุขสบาย ผู้ป่วยจำเป็นต้องได้รับการรักษาเพื่อขจัดของเสียต่างๆ ออกจากร่างกาย ซึ่งการรักษาเพื่อขจัดของเสียออกจากร่างกายมี 3 วิธี คือ

1. การล้างไตทางช่องท้องด้วยน้ำยา หรือเรียกว่าซีเอพีดี
2. การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม
3. การปลูกถ่ายไต

4 คู่มือผู้ป่วยรอปักถ่ายไต

1. การล้างไตทางช่องท้องด้วยน้ำยาหรือเรียกว่าซีเอพีดี

วิธีนี้แพทย์จะใส่ท่อพลาสติกขนาดเล็กเข้าไปในช่องท้องของผู้ป่วย วัสดุที่ใช้ทำท่อนี้เป็นวัสดุที่มีความคงทน มีอายุการใช้งานได้หลายปี โดยไม่เสื่อมสภาพ ปลายด้านหนึ่งของท่อจะอยู่ในช่องท้องของผู้ป่วย ส่วนปลายอีกด้านหนึ่งยื่นออกมาที่ผนังหน้าท้องผู้ป่วย วิธีการล้างไตทางช่องท้องทำได้โดยการใส่น้ำยาเข้าไปทางท่อพลาสติก ครั้งละ 1-2 ลิตร วันละประมาณ 3-4 ครั้ง น้ำยาจะค้างอยู่ในช่องท้อง 4-6 ชั่วโมง ขณะที่น้ำยาค้างอยู่ในช่องท้องของเสียต่าง ๆ ที่เป็นพิษที่ค้างอยู่ในร่างกายจะซึมจากกระแสเลือดผ่านเยื่อช่องท้องเข้าสู่น้ำยาล้างช่องท้อง เมื่อถึงเวลาที่กำหนดผู้ป่วยก็จะเปลี่ยนถ่ายน้ำยาเก่าออกและใส่น้ำยาใหม่เข้าไปแทน

2. การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม

เครื่องไตเทียมหรือเครื่องฟอกเลือด คือเครื่องมือที่ใช้ในการกรองของเสียจากเลือดแทนไต วิธีการคือนำเลือดของผู้ป่วยเข้าไปผ่านตัวกรอง ตัวกรองนี้ประกอบด้วยเยื่อบางๆ จำนวนมาก ด้านหนึ่งของเยื่อกรองจะทำให้เลือดไหลผ่าน ส่วนอีกด้านหนึ่งจะมีน้ำยาไตเทียมไหลผ่าน ของเสียจากเลือดของผู้ป่วยจะซึมผ่านเยื่อกรองเข้าสู่ด้านน้ำยา เลือดที่ผ่านตัวกรองแล้วจะสะอาด (ปราศจากของเสีย) และจะกลับเข้าสู่ตัวผู้ป่วย ส่วนของเสียที่เข้าสู่น้ำยาก็จะถูกขับออกจากเครื่องและทิ้งไป ระยะเวลาที่ใช้ในการฟอกเลือดประมาณ 3-5 ชั่วโมง และต้องทำสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง ตามอาการของผู้ป่วย

6 คู่มือผู้ป่วยรอปปลูกถ่ายไต

3. การผ่าตัดปลูกถ่ายไต

การผ่าตัดปลูกถ่ายไต คือ การผ่าตัดนำไตจากผู้บริจาคที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์ของแพทยสภาไปใส่ให้กับผู้ป่วยที่เป็นโรคไตวายระยะสุดท้าย ไตที่ได้รับมาจาก 2 แหล่ง คือไตจากผู้บริจาคอวัยวะที่มีภาวะสมองตาย และไตจากผู้บริจาคที่มีชีวิตที่เป็นญาติสายโลหิตเดียวกัน ได้แก่ พ่อ แม่ ลูก พี่น้อง ลุง ป้า น้า อา หลาน นอกจากนี้ยังรวมถึงคู่สามีภรรยาที่จดทะเบียนสมรสมาไม่น้อยกว่า 3 ปี หรือมีบุตรด้วยกัน

การปลูกถ่ายไตโดยการซื้อขายอวัยวะจากผู้ที่ไม่ใช่ญาติพี่น้อง เป็นสิ่งที่แพทย์ทั่วโลกยังไม่ยอมรับ และผิดกฎหมายอาญาและกฎจรรยาบรรณทางการแพทย์

แสดงตำแหน่งปลูกถ่ายไต

ขั้นตอนการขึ้นทะเบียนรอปีกถ่ายไต

1. ผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัดทดแทนไตแล้ว ถ้าต้องการขึ้นทะเบียนรอปีกถ่ายไตต้องผ่านการประเมินจากอายุรแพทย์ ที่ห้องตรวจคลินิกโรคไต ชั้น 5 อาคารกัลยานิวัฒนานุสรณ์ (วันพุธ 10.00-12.00 น.) หรือกุมารแพทย์โรคไตก่อน
2. รับฟังคำแนะนำขั้นตอนการขึ้นทะเบียนจากพยาบาลหน่วยไตและไตเทียม
3. ตรวจสอบสิทธิการรักษาที่จุดตรวจสอบสิทธิ (บัตรจ่ายตรง, ประกันสังคม, บัตรทอง)
4. พบพยาบาลที่รับผิดชอบขึ้นทะเบียนรอปีกถ่ายไต ที่หน่วยไตและไตเทียม ชั้น 5 อาคารกัลยานิวัฒนานุสรณ์ และกรอกข้อมูลประวัติผู้ป่วย หมายเลขโทรศัพท์ที่ติดต่อได้อย่างชัดเจน และรับฟังคำแนะนำการปฏิบัติตัวขณะเป็นผู้ป่วยรอปีกถ่ายไต
5. ได้รับการเจาะเลือดตรวจชนิดของเนื้อเยื่อ เพื่อตรวจเทียบเนื้อเยื่อที่คลังเลือดกลาง

กรณีมีญาติบริจาคไต มีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

1. ผู้ที่ประสงค์จะบริจาคไตให้ญาติ ต้องมารับทราบข้อมูลจากอายุรแพทย์หรือกุมารแพทย์โรคไต
2. ต้องผ่านการประเมินสุขภาพโดยละเอียด
3. ได้รับการเจาะเลือดเพื่อตรวจเทียบเนื้อเยื่อกับผู้รับไตและตรวจสอบความเข้ากันได้ของเลือดระหว่างผู้บริจาคไตและผู้รับไต
4. ผู้บริจาคไตต้องผ่านการตรวจเอกซเรย์คอมพิวเตอร์หลอดเลือดไตเพื่อดูความสมบูรณ์ของหลอดเลือดไต
5. ต้องผ่านการทดสอบสุขภาพจิตและความพร้อมด้านจิตใจโดยนักจิตวิทยาและจิตแพทย์ ทั้งผู้บริจาคไตและผู้รับไต
6. ต้องพบศัลยแพทย์เพื่อพิจารณาผ่าตัด

คุณสมบัติของผู้ป่วยที่จะขึ้นทะเบียนรอปีกถ่ายไต

ผู้ป่วยที่เหมาะสมจะรับการปลูกถ่ายไต ได้แก่ ผู้ป่วยที่มีลักษณะต่อไปนี้

1. เป็นผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้ายที่ได้รับการรักษาทดแทนไต สุขภาพโดยรวมอย่างน้อยต้องอยู่ในเกณฑ์ดีพอใช้

2. อายุไม่เกิน 60 ปี ในกรณีที่อายุเกิน 50 ปี ต้องได้รับการประเมินความเสี่ยงของระบบหัวใจ และหลอดเลือดทุกปี จนถึงอายุ 65 ปี หลังจากนั้นถ้ายังไม่ได้ปลูกถ่ายไตจะถือเป็นผู้ป่วยที่ไม่พร้อม และถูกคัดออกจากการเป็นผู้ป่วยรอปีกถ่ายไต

3. สามารถมาติดตามการรักษาได้สม่ำเสมอ อย่างน้อย 1 ครั้งต่อ 3-4 เดือน

4. ไม่มีข้อห้ามของการผ่าตัดปลูกถ่ายไต ซึ่งได้แก่

4.1 มะเร็งที่ยังไม่หายขาด กรณีที่มีประวัติมะเร็งต้องรักษาจนหายขาดแล้วอย่างน้อย 3 ปี

4.2 โรคติดต่อเรื้อรัง เช่น วัณโรคควรได้รับการรักษาจนครบและรออีกอย่างน้อย 1 ปี

4.3 ไวรัสเอดส์

4.4 มีภาวะอวัยวะอื่นล้มเหลว ยกเว้นภาวะตับวาย ซึ่งจะต้องได้รับการผ่าตัดปลูกถ่ายตับและไตในเวลาเดียวกัน

4.5 โรคจิตเภท

4.6 มีการติดเชื้อไวรัสต่าง ๆ ที่อาจกำเริบหลังปลูกถ่ายไต เช่น ไวรัสตับอักเสบบี หรือไวรัสตับอักเสบบี ในกรณีนี้ผู้ป่วยต้องได้รับการรักษาให้หายขาดก่อน

หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้รับการปลูกถ่ายไต (ตามเกณฑ์ของศูนย์รับบริจาคอวัยวะะสภากาชาดไทย)

การคัดเลือกผู้ที่จะได้รับไตบริจาค มีการคัดเลือกโดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์ ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ผลเปรียบเทียบเนื้อเยื่อของผู้บริจาคไต
2. ระยะเวลาในการเริ่มรักษาบำบัดทดแทนไต
3. ความเข้ากันได้ของเลือด
4. อายุของผู้รอรับไต (ผู้รอรับไตที่เป็นเด็กจะมีโอกาสมากกว่า)
5. ความพร้อมของสุขภาพผู้รอรับไต

The ABO Blood System				
Blood Type (genotype)	Type A (AA, AO)	Type B (BB, BO)	Type AB (AB)	Type O (OO)
Red Blood Cell Surface Proteins (phenotype)	 A agglutinogens only	 B agglutinogens only	 A and B agglutinogens	 No agglutinogens
Plasma Antibodies (phenotype)	 b agglutinin only	 a agglutinin only	NONE No agglutinin	 a and b agglutinin

การปฏิบัติตัวสำหรับผู้ป่วยรอปelukถ่ายไต

การเตรียมตัวเพื่อให้ความพร้อมของสุขภาพ จะช่วยให้ผลการรักษาด้วยวิธีการผ่าตัดปลูกถ่ายไตประสบความสำเร็จ ข้อควรปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนหลังการผ่าตัด มีดังนี้

1. การป้องกันการติดเชื้อในร่างกาย

1.1 ควรอาบน้ำทำความสะอาดร่างกายด้วยสบู่วันละ 2 ครั้ง (เช้า-เย็น) และเปลี่ยนเสื้อผ้าชุดใหม่ทุกครั้งหลังการอาบน้ำ

1.2 ควรตัดเล็บให้สั้นอยู่เสมอ ดูแลช่องปากและฟันโดยการแปรงฟันทุกวัน เช้าและก่อนนอน รวมทั้งหลังรับประทานอาหารทุกมื้อ ถ้ามีฟันผุต้องรีบปรึกษาทันตแพทย์เพื่อรับการรักษา เพราะฟันผุเป็นสาเหตุของการติดเชื้อ

1.3 หลีกเลี่ยงการอยู่ในชุมชนแออัด เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ เป็นต้น เนื่องจากเสี่ยงต่อการติดเชื้อระบบทางเดินหายใจ

1.4 หลีกเลี่ยงการเล่นคลุกคลีกับสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว กระต่าย นก เป็นต้น เพราะสัตว์เหล่านี้อาจเป็นพาหะนำโรคมารู้อ่านได้ หากจำเป็นต้องสัมผัส ให้ล้างมือให้สะอาดหลังการสัมผัสทุกครั้ง

2. ในผู้ป่วยที่ล้างไตทางช่องท้อง ควรมีค่าความพอเพียงของการล้างไตตั้งแต่ 1.7 ขึ้นไป หรืออย่างน้อยใช้น้ำยาล้างไตครั้งละ 2 ลิตร วันละ 3-4 ครั้ง หรือปรับตามแผนการรักษาของแพทย์

3. ในผู้ป่วยที่ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ต้องทำอย่างน้อย 2 ครั้ง ต่อสัปดาห์ และควรมีค่าความพอเพียงของการฟอกเลือดใกล้เคียง 2.0 ถ้าทำ 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ควรให้ค่าความพอเพียงของการฟอกเลือดตั้งแต่ 1.3 ขึ้นไป

4. ควบคุมสมดุลน้ำในร่างกาย เพราะถ้าไม่ควบคุมปริมาณน้ำ จะมีผลทำให้ความดันเลือดสูงขึ้น และมีอาการบวมมากขึ้น ปริมาณน้ำที่ให้ดื่มได้เท่ากับปริมาณปัสสาวะต่อวัน บวกกับอีก ๕๐๐ มล. ต่อวัน ดังนั้นหากไม่มีปัสสาวะเลยหรือน้อยมาก สามารถดื่มน้ำได้ไม่เกินวันละ ๕๐๐ มล. หรือประมาณ 1/2 ขวดแม่โขง ปริมาณน้ำที่กล่าวถึงนี้รวมทั้งน้ำเปล่า เครื่องดื่มทุกชนิดและอาหารทุกอย่างที่เป็นของเหลวด้วย ดังนั้นจึงต้องระวังอาหารที่มีน้ำเป็นส่วนประกอบ เช่น ก๋วยเตี๋ยว น้ำข้าวต้ม โจ๊ก ต้มจืด ต้มยำ แกงเขียวหวาน ซา กาแฟ แดงโม สับปะรด เป็นต้น เมื่อรู้สึกกระหายน้ำควร จิบน้ำทีละน้อย หรืออมน้ำแข็งให้ค่อยๆ ละลาย (ปริมาณของน้ำแข็งต้องรวมกับปริมาณน้ำที่ควรดื่มด้วย) และควรหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด เพราะจะทำให้กระหายน้ำมากขึ้น การจะรู้ว่าเราได้รับน้ำเกินไปหรือไม่ ให้ดูจากน้ำหนักตัว ถ้ามีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นแสดงว่ามีน้ำเกิน สำหรับคนที่ฟอกเลือดน้ำหนักสามารถขึ้นได้ไม่เกินวันละ 1 กิโลกรัม

5. ควรนอนหลับพักผ่อนวันละ 6-8 ชั่วโมง เพื่อการมีสุขภาพที่ดี ถ้ามีปัญหาอนไม่หลับ ควรปรึกษาแพทย์ และไม่ควรนอนกลางวันมากเกินไปเพราะจะทำให้นอนไม่หลับในตอนกลางคืน

6. การออกกำลังกาย ควรออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ 3 ครั้งต่อสัปดาห์ ครั้งละ 20-30 นาที ไม่ควรออกกำลังกายหักโหมหรือการกระแทก ถ้าไม่มีข้อห้ามใดๆ ควรเป็นการเดินเร็ว หรือวิ่งเหยาะๆ หรือเต้นรำ (กิจกรรมเข้าจังหวะ)

7. สามารถมีเพศสัมพันธ์ได้ตามปกติ ผู้ป่วยหญิงที่แต่งงานแล้ว ควรคุมกำเนิดเนื่องจากภาวะความดันโลหิตสูงจากไตวายและการตั้งครรภ์อาจทำให้สุขภาพเลวลงและเกิดการการแท้งได้

14 คู่มือผู้ป่วยโรคไต

7. ควบคุมสมดุลเกลือแร่ในร่างกายให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ได้แก่

7.1 โปแตสเซียม ไม่เกิน 5 มิลลิคควิวาเลนท์

7.2 แคลเซียม 7.5 - 11 มิลลิกรัม/เดซิลิตร

7.3 ฟอสฟอรัส 3.5-5.5 มิลลิกรัม/เดซิลิตร

* อาหารที่ควรงดกรณีมีโปแตสเซียมในเลือดสูงกว่า 5 มิลลิคควิวาเลนท์ ได้แก่ ผลไม้ เช่น ส้ม กล้วย มะละกอ สับปะรด แตงโม เป็นต้น

อาหารที่ควรงดกรณีฟอสฟอรัสสูงกว่า 5.5 มิลลิกรัม/ เดซิลิตร ได้แก่ นม ไข่แดง กาแฟ ไอศกรีม เป็นต้น

8. ควรรับประทานยาสม่ำเสมอต่อเนื่อง ประกอบด้วย

8.1 ยาลดความดันโลหิต อาทิ Amlodipine, Hydralazine, Metoprolol เป็นต้น ค่าความดันที่เหมาะสมคือ 110/70 – 140/90 มม.ปรอท ความดันโลหิตที่สูงมากกว่า 180/110 มม. ปรอท จะทำให้ผู้ป่วยเสี่ยงต่อภาวะหลอดเลือดสมองแตก ถ้าความดันโลหิตต่ำเกินไปคือ ต่ำกว่า 100/70 มิลลิเมตรปรอท จะทำให้เลือดไปเลี้ยงสมองไม่เพียงพอ อาจเป็นลม วูบ หหมดสติได้ และอาจทำให้หลอดเลือดที่ใช้ในการแทงเส้นสำหรับฟอกเลือดใช้การไม่ได้หรือมีเสียงฟู่ลดลง อนึ่ง ยาลดความดันโลหิตควร รับประทานตรงเวลา ไม่ลดหรือเพิ่มขนาดของยาเอง ควรตรวจเช็คความดันโลหิต เป็นระยะๆ

8.2 ยาจับฟอสเฟต ได้แก่ แคลเซียมคาร์บอเนต อะลูมิเนียมไฮดรอกไซด์ แลนทานัม ใช้เพื่อควบคุมระดับฟอสเฟตในร่างกายให้อยู่ในเกณฑ์ปกติ

8.3 วิตามิน ได้แก่ วิตามินบีรวมและวิตามินดี ไม่ควรซื้อวิตามินรับประทานเอง

16 คู่มือผู้ป่วยโรคปลูกถ่ายไต

8.4 ธาตุเหล็ก ใช้เพื่อแก้ไขภาวะซีด โดยใช้ร่วมกับฮอร์โมนที่ช่วยกระตุ้นการสร้างเม็ดเลือด (อิริโทรโพอิติน) ผู้ที่รับประทานธาตุเหล็ก อุดจระอาจเป็นสีดำได้ ถ้ามีอาการ คลื่นไส้ อาเจียน หลังรับประทานธาตุเหล็ก กรุณาแจ้งให้แพทย์ทราบ

8.5 ยาฉีดฮอร์โมน (อิริโทรโพอิติน) ใช้เพื่อกระตุ้นการสร้างเม็ดเลือดแดง แก้ไขภาวะซีด ค่าของความเข้มข้นของเม็ดเลือดแดง (ฮีโมโกลบิน) ที่เหมาะสม คือ 10.5 - 11.5 มิลลิกรัม/เดซิลิตร การเก็บรักษายานี้ต้องแช่เย็นที่อุณหภูมิ 2-8 องศาเซลเซียส ห้ามเก็บในช่องแช่แข็งหรือผ้าตู้เย็น เพราะอาจไม่ได้คุณภาพตามต้องการ และต้องฉีดยาตามคำสั่งแพทย์อย่างสม่ำเสมอ

9. อาการผิดปกติต่างๆ ที่ผู้ป่วยควรทราบคือ

9.1 ภาวะน้ำเกิน ผู้ป่วยจะมีอาการบวมตามตัว สาเหตุมักเกิดจากการดื่มน้ำมากเกินไปและจากการขาดสารอาหาร ดังนั้นควรจำกัดน้ำดื่มตามคำแนะนำของแพทย์และพยาบาล งดอาหารที่มีส่วนประกอบของเกลือสูง เพิ่มการรับประทานอาหารโปรตีน

9.2 แขนขาไม่มีแรง ใจสั่น ตะคริว ปวดกระดูก คันตามตัว เกิดจากการไม่สมดุลของเกลือแร่ในร่างกาย ควรปรึกษาแพทย์

9.3 ความผิดปกติของระบบทางเดินอาหาร ทำให้มีอาการเบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน ท้องผูก ท้องเสียได้ ควรรับประทานอาหารที่สุก สะอาดและปรุงใหม่ๆ กรณีท้องผูกมาก อาจขอยาที่ทำให้อุจจาระอ่อนตัวจากแพทย์เจ้าของไข้ได้ตามความจำเป็น

9.4 มาตรวจตามนัดทุก 3-4 เดือน อย่างสม่ำเสมอเพื่อประเมินสุขภาพ และความพร้อมของการผ่าตัดปลูกถ่ายไต และโปรดนำผลการตรวจสุขภาพมาทุกครั้ง โดยให้มาตรวจตามนัดที่คลินิกโรคไตนอกเวลาราชการ ห้องตรวจอายุรศาสตร์ เบอร์ 8 เวลา 8.00 -11.00 น.

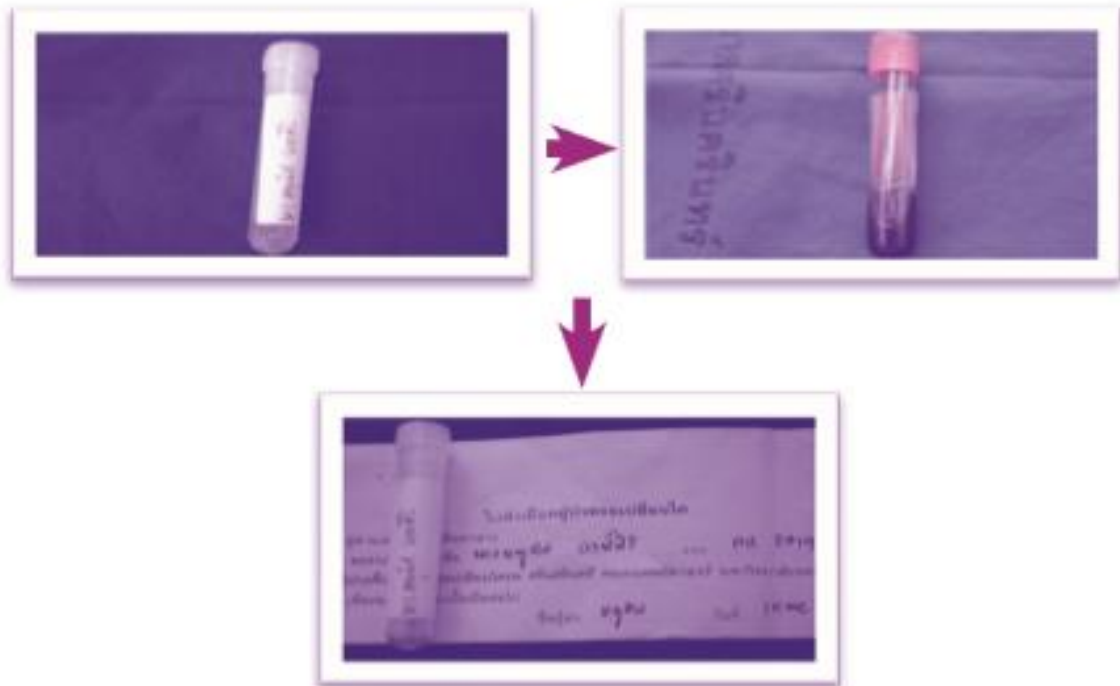

18 คู่มือผู้ป่วยรอปีกถ่ายไต

10. ส่งตัวอย่างเลือดเป็นประจำทุกเดือน เพื่อรอการตรวจความเข้ากันได้ของเลือดเมื่อมีผู้บริจาคอวัยวะ โดยเจาะเลือด 6 มล. ใส่หลอดพลาสติกที่เตรียมให้ นำไปปั่นที่คลังเลือด จะได้น้ำเลือดสีเหลือง นำใสในหลอดพลาสติก เขียนชื่อ- นามสกุล เลขประจำตัวผู้ป่วย โรงพยาบาลศรีนครินทร์ ลงในใบส่งตัวอย่างเลือดและหลอดใส่น้ำเลือด นำหลอดใส่น้ำเลือดสีเหลืองที่ติดสติ๊กเกอร์ชื่อ-นามสกุลเรียบร้อยแล้วใส่ในถุงพลาสติก มัดปากถุงให้เรียบร้อย บรรจุลงในซองไปรษณีย์ภัณฑ์กันกระแทก ส่งด่วน (EMS) มาที่

คลังเลือดกลาง โรงพยาบาลศรีนครินทร์
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 40002
(ผู้ป่วยรอปีกถ่ายไต)

11. หากท่านต้องการติดต่อเกี่ยวกับ

- * การเลื่อนนัด
- * การแจ้งเปลี่ยนแปลงหมายเลขโทรศัพท์
- * สอบถามเกี่ยวกับการส่งตัวอย่างเลือด
- * สอบถามข้อมูลบริจาคไตให้ญาติ
- * สอบถามปัญหาสุขภาพต่างๆ

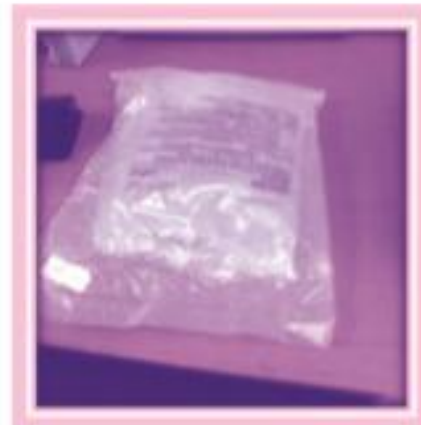
กรุณาติดต่อที่ ศูนย์บริการโรคไต 043-348888 ต่อ 7235
(ในเวลาราชการ)

12. กรณีที่ท่านถูกตามมารับการปลูกถ่ายไต ควรสอบถามข้อมูลให้ชัดเจนก่อนเดินทางมาโรงพยาบาล หากติดต่อท่านไม่ได้ หรือไม่สามารถเดินทางมาโรงพยาบาลภายในเวลาที่กำหนดได้ ท่านอาจเสียสิทธิได้รับไต พยาบาลหน่วยปลูกถ่ายอวัยวะ จะเป็นผู้ประสานงานและแจ้งข้อมูลให้ท่านทราบเป็นระยะๆ

13. สิ่งที่ต้องนำมาเมื่อถูกตามมารับไต

- ❖ โทรศัพท์มือถือ
- ❖ น้ํายาและอุปกรณ์ต่างๆ กรณีล้างไตทางช่องท้อง
- ❖ ยาที่รับประทานเป็นประจำทุกชนิด
- ❖ บัตรประจำตัวกรณีสิทธิรักษาพยาบาลต่างๆ เช่น บัตรจ่ายตรง บัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า บัตรประกันสังคม และบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อใช้ตรวจสอบสิทธิการรักษา
- ❖ ใบส่งตัว/หนังสืออนุมัติสิทธิกรณีใช้สิทธิบัตรประกันสังคม หรือบัตรทอง

ข้อควรทราบเมื่อถูกตามมารับการผ่าตัดปลูกถ่ายไต

เนื่องจากมีผู้ป่วยจำนวนมากไม่น้อยที่ถูกตามมารับไต แต่ไม่สามารถพิจารณาให้รับไตได้ เนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

1. มีภาวะติดเชื้ในร่างกาย ซึ่งภาวะดังกล่าวนี้ต้องรักษาให้หายขาดก่อนจึงจะสามารถรับการผ่าตัดปลูกถ่ายไตได้

2. วัณโรค ถ้าเป็นวัณโรคควรรักษาจนครบตามแผนการรักษาและรออีกอย่างน้อย 1 ปี จึงจะสามารถรับการปลูกถ่ายไตได้

3. ไวรัสตับอักเสบบีและไวรัสตับอักเสบบี หากตรวจพบขณะที่อยู่ในระหว่างรอไตหรือถูกตามมารับการผ่าตัดปลูกถ่ายไต ถือเป็นข้อห้ามของการผ่าตัดปลูกถ่ายไต และจะถูกคัดออกจากการเป็นผู้ป่วยรอไตของโรงพยาบาลศรีนครินทร์ กรณีไวรัสตับอักเสบบี หากตรวจพบเชื้อต้องได้รับการรักษาให้หายขาดก่อน จึงสามารถผ่าตัดปลูกถ่ายไตได้

4. นิ่วในไต เป็นสาเหตุของการติดเชื้อของระบบทางเดินปัสสาวะ ภายหลังจากผ่าตัดปลูกถ่ายไต

5. ภาวะซีดและภาวะเลือดออกง่ายเนื่องจากเกร็ดเลือดมีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ทำให้เลือดแข็งตัวช้า อาจเกิดการสูญเสียเลือดขณะผ่าตัดปลูกถ่ายไตและเกิดอันตรายต่อชีวิตได้

ค่าใช้จ่ายในการผ่าตัดปลูกถ่ายไต

ผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้ายที่ได้รับการรักษาทดแทนไตแล้วและมีคุณสมบัติตามเกณฑ์การขึ้นทะเบียนรอปีกถ่ายไต สามารถเข้ารับการรักษาโดยการผ่าตัดปลูกถ่ายไต ได้ดังนี้

1. ผู้ป่วยที่มีสิทธิเบิกค่ารักษาพยาบาล อาทิข้าราชการ สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ทั้งหมด ยกเว้น ค่าส่วนเกินห้องพิเศษ ค่าพยาบาลเฝ้าไข้พิเศษ (กรณีท่านต้องการ) กรณีรับไตบริจาคจากญาติ ผู้บริจาค สามารถเบิกค่ารักษาได้

2. ผู้ป่วยประกันตนที่ประสงค์เข้ารับการรักษาโดยการผ่าตัดปลูกถ่ายไตสามารถยื่นแบบขอรับค่าบริการทางการแพทย์กรณีปลูกถ่ายไตได้ที่สำนักงานประกันสังคมจังหวัดและเมื่อได้รับการอนุมัติแล้ว ผู้รับไตได้สิทธิประโยชน์ดังนี้

2.1 ค่าใช้จ่ายก่อนผ่าตัดทั้งของผู้รับและผู้บริจาคไตทั้งมีชีวิตและเสียชีวิต ประกันสังคมจ่ายให้เท่าที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 31,300 บาท ค่าใช้จ่าย และค่าเตรียมผู้บริจาคที่มีชีวิต 40,000 บาท จ่ายไม่เกิน 2 ครั้ง ต่อผู้รับบริจาค 1 ราย

2.2 ค่าใช้จ่ายระหว่างผ่าตัด เหม่าจ่าย ตามแผนรักษาชุดบริการ โดยรวมค่าใช้จ่ายทั้งของผู้รับไตและผู้บริจาคไต รวมถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดจากภาวะแทรกซ้อนด้วย

2.3 ค่าใช้จ่ายเมื่อเป็นผู้ป่วยนอกหลังการปลูกถ่ายไต

2.3.1 6 เดือนแรกหลังวันผ่าตัดจะได้รับชดเชย 30,000 บาท ต่อรายต่อเดือน

2.3.2 6 เดือนหลังวันผ่าตัดได้รับชดเชย 25,000 บาท ต่อรายต่อเดือน

2.3.3 หลังผ่าตัดปีที่ 2 ได้รับชดเชย 20,000 บาท ต่อรายต่อเดือน

2.3.4 หลังผ่าตัดปีที่ 3, 4, 5.....ตลอดระยะที่มีสิทธิประกันสังคม เหมายจ่าย 15,000 บาท ต่อรายต่อเดือน

3. ผู้ป่วยที่ใช้สิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ท่านจะได้รับสิทธิในการผ่าตัดปลูกถ่ายไตทั้งค่าเตรียมผ่าตัด ค่าผ่าตัด และยากดภูมิคุ้มกัน โดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพเป็นผู้รับผิดชอบ กรณีผู้บริจาคไตที่มีชีวิต รับผิดชอบค่าใช้จ่ายไม่เกิน 2 ครั้งต่อผู้รับบริจาค 1 ราย

สรุป ผู้ป่วยไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการรักษาทดแทนไตแล้ว และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ สามารถขึ้นทะเบียนรอปีกถ่ายไตได้ทุกสิทธิ ทั้งนี้ต้องมีสุขภาพแข็งแรงพร้อมรับการผ่าตัดปลูกถ่ายไต การมาตรวจสุขภาพเพื่อประเมินความพร้อมและการส่งตัวอย่างเลือดรอไตอย่างสม่ำเสมอทุกเดือนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องปฏิบัติเพื่อให้มีความพร้อมที่สุดเมื่อโอกาสมาถึง

เอกสารอ้างอิง

- จงรักษ์ พงศ์สกุล. คู่มือสำหรับผู้ที่ยื่นทะเบียนรอรับบริจาคไต. ขอนแก่น: โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2550.
- ทวี ศิริวงศ์. โรคไตทางคลินิก. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2552.
- นุชจรรย์ ทอมมาน, ทวี ศิริวงศ์ (บรรณาธิการชุด). คู่มือการสอนผู้ป่วยล้างไตทางช่องท้องชนิดต่อเนื่อง. ขอนแก่น: สาขาวิชาโรคไต ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.
- ผ่องใส เวียงนันท, ทวี ศิริวงศ์ (บรรณาธิการชุด) คู่มือการพยาบาลผู้ป่วยล้างไตทางช่องท้อง. ขอนแก่น: สาขาวิชาโรคไต ภาควิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.
- ศศิธร ชิดนายิ. การพยาบาลผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บริษัทธนาเพชร; 2550.
- สุจิตรา ลิ่มอานวยลาภ, ขวนพิศ ทำนอง (บรรณาธิการ). การพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะเจ็บป่วยวิกฤต. พิมพ์ครั้งที่ 3 ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2551.
- สมชาย เอี่ยมอ่อง, เกரியง ตั้งสง่า, อนุตตร จิตตินันท์ , เถลิงศักดิ์ กาญจนบุษย์, คุณิต ล้ำเลิศกุล, ประเสริฐ ธนกิจจารุ (บรรณาธิการ). Textbook of peritoneal dialysis. กรุงเทพฯ: เทกซ์ แอนด์ เจอร์นัลพับลิเคชัน; 2551.
- โสภณ จิรสิริธรรม และคณะ. ตำราการปลูกถ่ายไต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรุงเทพเวชสาร; 2547.
- อุบลรัตน์ ต้อยมาเมือง. เอกสารประกอบการสอนเรื่องการพยาบาลผู้ป่วยวิกฤตหลังผ่าตัดใหญ่ (การปลูกถ่ายอวัยวะ). ขอนแก่น: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2548.
- เอกสารประกาศคณะกรรมการการแพทย์ พระราชบัญญัติประกันสังคม. เรื่อง หลักเกณฑ์และอัตราสำหรับประโยชน์ทดแทนในกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน, 2559.

ที่ปรึกษา รศ.นพ.ทวี ศิริวงศ์
นางดรุณี จันทร์เลิศฤทธิ์
รศ.นพ.ชลธิป พงศ์สกุล
รศ.พญ.ศิริรัตน์ เรืองจุก

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมติดต่อ
ศูนย์บริการโรคไต โรงพยาบาลศรีนครินทร์
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

<http://rsc.kku.ac.th>, www.kidneykhonkaen.org
โทร. 043-366915-6 E-mail : kidney@kku.ac.th